

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-09-26

Diarienummer N160-1101/24

Handläggare: Kerstin Hansson, Annelie Johansson

kerstin.hansson@aldrevardomsorg.goteborg.se

annelie.2.johansson@aldrevardomsorg.goteborg.se

Svar på remiss - förslag till revidering av Göteborgs Stads riktlinje för hemvårdsbidrag

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. tillstyrker förslag till revidering av Göteborgs Stads riktlinje för hemvårdsbidrag
2. förklarar beslutet omedelbart justerat.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade den 20 december 2023 (§ 932) om att ge stadsledningskontoret i uppdrag att göra en översyn av reglerna för hemvårdsbidrag och föreslå en reviderad version av regelverket.

Stadsledningskontoret har samordnat en arbetsgrupp med representanter från äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen (ÄVO) och förvaltningen för funktionsstöd (FFS) som arbetat fram ett förslag om reviderade riktlinjer för hemvårdsbidraget. Kommunstyrelsen skickade under juni månad 2024 ut stadsledningskontorets förslag till en rad remissinstanser, bland annat äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Förvaltningen bedömer i stort att stadsledningskontorets förslag till revidering av *Göteborg Stads riktlinjer för hemvårdsbidrag* är tids- och ändamålsenliga och överensstämmer med de behov av förändringar som sedan tidigare konstaterats inom förvaltningen. Förvaltningen ställer sig dock tveksam till förslaget att anhörigvårdaren ska ingå i den sökandes hushållsgemenskap. Stadsledningskontorets förslag ska i grunden ses ur perspektivet att motverka välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar. Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen anser däremot att förslaget bör ställas mot dess negativa konsekvenser för de enskilda. Förslaget innebär att den enskilde och anhörigvårdaren måste leva i samma hushåll för att den enskilde med behov av insatsen ska ha rätt till hemvårdsbidraget. I det fall som den enskilde och den anhöriga inte lever i samma hushåll riskerar den enskilde att bli av med sitt hemvårdsbidrag.

Förslaget innebär en mer strikt bedömning gällande vilka enskilda som kan bli berättigade hemvårdsbidrag. Det innebär att kostnaden för insatsen kommer att minska. I vissa fall kan det förekomma att enskilda ansöker om andra insatser och bedömas ha behov av det. Detta skulle exempelvis eventuellt kunna påverka kostnaden för hemtjänst. Vilken volym det skulle kunna röra sig om är svårt för förvaltningen att uppskatta eller förutse.

Förslaget på reviderade riktlinjer för hemvårdsbidrag har även skickats på remiss till nämnden för funktionsstöd. FFS föreslår att nämnden för funktionsstöd tillstyrker förslaget. Ärendet behandlas vid nämnden för funktionsstöds sammanträde i oktober.

Bedömning ur ekonomisk dimension

För år 2024 har förvaltningen en budgeterad kostnad för hemvårdsbidrag på 35,6 miljoner kronor och utfallet för året förväntas bli cirka 33 miljoner kronor. Detta innebär en minskning med cirka 2,6 miljoner kronor. Budgeten för hemvårdsbidraget utgör 0,46 procent av förvaltningens totala budget för 2024. Hemvårdsbidraget har cirka tio gånger lägre kostnad än om motsvarande insatser skulle ha utförts av hemtjänstutförare. Uträkningen baseras på hemtjänstens kostnad per timme och uträknad kostnad för nivå 1 hemvårdsbidrag i föreslagen riktlinje.

Stadsdelsområde Hisingen har det största antalet hemvårdsbidragstagare i Göteborgs Stad följt av Nordost och därefter Sydväst och Centrum. Förvaltningen har följt utvecklingen av antalet bidragstagare över tid och konstaterar att trenden är nedåtgående. I början av 2021 hade förvaltningen 1 256 hemvårdsbidragsärenden och i juni 2024 var antalet 897. På tre och halvt år har det skett en minskning med 29 procent.

I juni 2024 har bidraget betalats ut till 779 personer. Analysen visar att mer än hälften av hemvårdsbidragstagarna även har en eller flera insatser från förvaltningen såsom hemtjänst, trygghetslarm och trygghetskamera, avlösning i hemmet, dagverksamhet eller avlastning på korttidsplats.

Personer som beviljas hemvårdsbidrag i nivå två enligt nuvarande regler är den största gruppen med 30 procent. Nivå tre utgörs av 25 procent och nivå ett av 23 procent. Det minsta antalet personer återfinns i nivå fem med 7 procent.

Mot bakgrund av att förslaget innebär en mer strikt bedömning kring vilka som kan bli berättigade hemvårdsbidrag så kommer kostnaden för insatsen att minska. I vissa fall kan det förekomma att enskilda ansöker om andra insatser och bedömas ha behov det, vilket innebär att kostnaden för exempelvis hemtjänst kan komma att påverkas. Vilken volym det skulle kunna röra sig om är svårt att uppskatta och förutse. Förvaltningens uppfattning är att viljan att vårda anhörig inte enbart beror på den ekonomiska ersättningen och många skulle sannolikt fortsätta att vårda anhöriga oavsett.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen har sedan tidigare konstaterat att nuvarande regel upplevs som otydlig och ger utrymme för tolkningar. Tolkningsutrymmet innebär en påtaglig risk för ojämlik handläggning inom Göteborgs Stad. En översyn av regeln med fokus på enhetlig bedömning och myndighetsutövning skulle innebära en högre rättssäkerhet för den enskilde.

Förslaget innebär att anhängigvårdaren ska ingå i den sökandes hushållsgemenskap. Bidraget är skattepliktigt för anhängigvårdare utanför hushållsgemenskapen. Genom att endast godkänna vårdare inom hushållet undanröjs risken för att bidraget inte tas upp som skattepliktig inkomst av vårdaren. Förslaget ska ses ur perspektivet att motverka välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar, men bör även ställas mot de negativa

konsekvenser det har för enskilda som riskerar att bli av med sitt hemvårdsbidrag just på grund av att anhörigvårdaren och den enskilde som har behov av insatsen inte lever i hushållsgemenskap. Det kan också anses motverka syftet med bidraget såsom ett stimulansbidrag för de som föredrar att få sin omvårdnad utförd av anhöriga i stället för av hemtjänst. Utifrån den demografiska utvecklingen kan också konstateras att anhöriga sannolikt kommer att behöva vara mer delaktiga i stödet kring sina anhöriga.

Uppskattningsvis hälften av de som nu uppbär hemvårdsbidrag vårdas av personer utanför egna hushållet, exempelvis vuxna barn och andra närstående. Kravet på att anhörigvårdaren ska ingå i den sökandes hushåll kommer sannolikt att begränsa antalet som kommer kunna beviljas hemvårdsbidrag.

Lägsta nivån för behov av stöd har höjts enligt de föreslagna riktlinjerna. Detta kan resultera i att flera av de personer som idag har beslut om hemvårdsbidrag inte kommer att beviljas hemvårdsbidrag utifrån de nya riktlinjerna. Det kan också leda till att den enskilde hamnar på en lägre ersättningsnivå på grund av att serviceinsatser föreslås tas bort ur hemvårdsbidraget. Det kan ha en negativ inverkan på enskildas såväl som vårdares privatekonomi.

Samverkan

Information ges i förvaltningsövergripande samverkansgrupp (FSG) den 16 oktober.

Bilagor

1. Förslag på reviderad riktlinje – ”Göteborgs Stads riktlinje för hemvårdsbidrag”

Beslutet skickas till

Stadsledningskontoret

Ärendet

Nämnden ska ta ställning till förslaget på revidering av *Göteborgs Stads riktlinje för hemvårdsbidrag*. Yttrandet ska efter beviljat anstånd inkomma till stadsledningskontoret senast den 23 oktober 2024.

Beskrivning av ärendet

Göteborgs Stads nuvarande regel för hemvårdsbidrag beslutades av kommunfullmäktige år 2005. Under 2023 genomförde stadsrevisionen en granskning av äldre samt vård- och omsorgsnämnden och nämnden för funktionsstöd med fokus på det systematiska arbetet gällande styrning, uppföljning och kontroll av hemvårdsbidrag för att minska risken för felaktiga utbetalningar. Av revisionens granskning framkom att nuvarande regelverk för hemvårdsbidrag inte upplevdes som ändamålsenligt, samt inte gav stöd åt förvaltningens arbete med likvärdig myndighetsutövning. Förvaltningen delade stadsrevisionens bedömning. Nämnderna rekommenderades att uppmärksamma kommunstyrelsen på att regelverket för hemvårdsbidrag inte upplevdes som ändamålsenligt. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden beslutade den 12 december 2023 (§ 932) om att hemställa till kommunfullmäktige om att revidera Göteborgs Stads regler för hemvårdsbidrag. Kommunstyrelsen beslutade den 20 december 2023, med utgångspunkt från revisionens bedömning samt nämndernas hemställan, om att ge stadsledningskontoret i uppdrag att göra en översyn av reglerna för hemvårdsbidrag och föreslå en reviderad version av regelverket.

Under våren 2024 har stadsledningskontoret samordnat en arbetsgrupp med representanter från äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen (ÄVO) och förvaltningen för funktionsstöd (FFS) som arbetat fram ett förslag om reviderade riktlinjer för hemvårdsbidraget. Kommunstyrelsen beslutade den 12 juni 2024 § 574 att utan eget ställningstagande remittera stadsledningskontorets förslag på reviderade riktlinjer till bland annat äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Lagstöd

Lagstöd för hemvårdsbidrag är 4 kap. 2 § Socialtjänstlagen som säger att kommunen får tillhandahålla insatser utöver vad som krävs för en skälig levnadsnivå. Beslut om hemvårdsbidrag ges till den enskilde men ska användas för att ekonomiskt ersätta dennes anhörige för att utföra sådana arbetsuppgifter som man normalt sett inte hjälper varandra med i en hushållsgemenskap.

Granskning av hemvårdsbidrag

Förvaltningen har under det senaste året arbetat med att identifiera risker för välfärdsbrottslighet kopplad till hemvårdsbidraget. Handläggning samt avvikelser mellan beslutad hemvårdsbidragsnivå och utbetalningar har granskats. Kontrollen har omfattat tio procent av alla beslutade och utbetalda belopp under mars månad 2024. Utifrån granskningen gör förvaltningen bedömningen att risken för felaktiga betalningar av hemvårdsbidrag är mycket liten.

Vidare har förvaltningen under året deltagit i ett samarbete med Brå (Brottsförebyggande rådet). Brå har tagit fram en analysmodell, crime proofing, som kan användas i arbetet kring att förebygga fel och brott mot välfärdssystem. Analysens poäng är att förutse risker som kan leda till eventuella brottsliga handlingar i gällande regelverk. Genom att analysera hur regelverket kan missbrukas kan verksamheten vidta förebyggande åtgärder. Crime proofing-analysen har genomförts på nuvarande regelverk för hemvårdsbidrag.

Inga väsentliga avvikelser mot regelverket har kunnat konstaterats kopplat till välfärdsbrottlighet eller felaktiga utbetalningar.

Väsentliga förändringar i förslaget på nytt regelverk för hemvårdsbidrag jämfört med nuvarande regler

Grunden för hemvårdsbidrag är att stödet ska utgöras av omvårdnad. Ersättning för serviceinsatser såsom exempelvis städ, tvätt, inköp och matlagning ingår inte i det nya förslaget.

Förslaget innebär att omvårdnadsbehov ska bedömas i linje med hemtjänst. Den poängmall som finns inom nuvarande regelverk bedöms inte vara följsam i förhållande till hur nämnderna bedömer andra omvårdnadsbehov.

Kriterier för anhörigvårdare har stärkts. Anhörigvårdare föreslås ingå i den enskildes hushåll. Förslaget utgår från stadsledningskontorets utredning gällande skattemässiga förutsättningar kring hemvårdsbidrag. Sammanfattningsvis, om mottagaren av bidraget ingår i den vårdbehövandes hushåll är ersättningen till den som utför insatserna skattefri. Anhörigvårdaren behöver därmed inte betala skatt för hemvårdsbidraget och riskerna att inkomster inte tas upp för beskattning elimineras. Om mottagaren av bidraget inte ingår i samma hushåll är ersättningen till hen skattepliktig. Hen ska då uppge bidraget som en inkomst i sin inkomstdeklaration.

Riktlinjen anger vidare att anhörigvårdaren ska vara myndig och antal vårdare ska begränsas till två personer. Anhörigvårdare ska inte själv ha biståndsinsatser för egna behov av omvårdnad och service.

Antal omvårdnadsnivåer ändras från fem till två. Färre vårdnivåer innebär en minskad administrativ belastning på socialsekreteraren. Förslaget föreslår även att serviceinsatser inte kommer att ingå i hemvårdsbidraget vilket innebär att enskilda som kommer att vara aktuella för bidraget sannolikt minskar.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer i stort att stadsledningskontorets förslag till revidering av *Göteborg Stads riktlinjer för hemvårdsbidrag* är tids- och ändamålsenliga, i linje med de behov av förändringar som sedan tidigare konstaterats inom förvaltningen.

Förslaget har tydliga kriterier och bedöms bidra till en mer likvärdig handläggning av hemvårdsbidrag. Genom att omvårdnadsbehovet bedöms i likhet med hemtjänst kommer utredningsförfarandet ske på samma sätt. Detta ger förutsättningar för en mer korrekt bedömning. Det blir mer tydligt för den enskilde på vilka grunder insatsen beviljas och den enskildes behov är mindre komplicerat att bedöma för socialsekreteraren.

Förslaget innebär att antal omvårdnadsnivåer ändras från fem till två samt att serviceinsatser inte längre kommer att ingå. En mer strikt bedömning kommer att innebära att färre kommer att vara berättigade till bidraget. Förvaltningen konstaterar att det kommer att innebära negativa konsekvenser för de enskilda som kommer att få en lägre nivå av ersättning eller inte längre ha rätt till hemvårdsbidrag. Förvaltningens uppfattning är dock att bidraget inte ska ses som en ekonomisk ersättning för ekonomiskt svaga grupper. Bidragets syfte är i stället att fungera som ett stimulansbidrag för de som föredrar att få sin omvårdnad utförd av anhöriga i stället för hemtjänst. Bidraget i sig kan

dock ha ett symboliskt värde och ses som ett erkännande av de insatser som anhöriga utför.

Förvaltningen ställer sig dock tveksam till förslaget att anhörigvårdaren ska ingå i den sökandes hushållsgemenskap. Möjligheten att ersätta anhörigvårdare utanför hushållet finns. Skillnaden är då att bidraget är skattepliktigt. Stadsledningskontorets förslag ska i grunden ses ur perspektivet att motverka välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar. Förvaltningen anser dock att förslaget bör ställas mot de negativa konsekvenser det kan innebära. Förslaget innebär att den enskilde och anhörigvårdaren måste leva i samma hushåll för att den enskilde med behov av insatsen ska ha rätt till hemvårdsbidraget. I det fall som den enskilde och den anhöriga inte lever i samma hushåll riskerar den enskilde att bli av med sitt hemvårdsbidrag. Det kan också anses motverka syftet med bidraget såsom ett stimulansbidrag för de som föredrar att få sin omvårdnad utförd av anhöriga i stället för av hemtjänst. I de fall det är aktuellt med anhörigvårdare utanför den enskildes hushåll har förvaltningen ett ansvar att informera om de skattemässiga förutsättningarna.

Förvaltningen anser att anhörigvårdare kan vara en person som bor utanför den enskildes hushåll. I övrigt är förvaltningen positiv till stadsledningskontorets förslag på förändrat regelverk för hemvårdsbidrag. Nämnden föreslås därmed tillstyrka förslag till revidering av *Göteborg Stads riktlinje för hemvårdsbidrag*.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Kerstin Hansson
Avdelningschef

Babbs Edberg
Förvaltningsdirektör